

Hodnocení vědecké a tvůrčí činnosti na Univerzitě

Jak jsem již uvedla ve svém volebním programu (1), kvalitní věda se navenek projevuje vznikem a rozvojem vědeckých škol. Hodnocení (vnější pohled) a soutěž (způsob a organizace rozdělování prostředků) jsou jen nástroje, které mají k růstu vědeckých škol přispět. Je nezbytné mít neustále na paměti, že cílem všech nástrojů včetně nastavení institucionálního financování i projektové podpory je především kvalitní věda.

Za účelem povzbuzení dalšího rozvoje vědních oblastí uskutečnila univerzita vlastní mezinárodní hodnocení vědy a tvůrčí činnosti, které nám dává vnější kritický pohled na stav a výsledky v období let 2014–2018. Proběhlé hodnocení bylo ovlivněno nemožností osobních setkání a nebylo (ani nemohlo být) bez problémů.

Má-li být hodnocení především pomocí hodnoceným, musí být založeno na dialogu hodnotitelů a hodnocených. Dialog může mít různé formy, může probíhat i distančně, ale je zcela esenciální součástí, které je třeba věnovat pozornost. I nejlepší panel se může mylit, proto by měl mít zájem o zpětnou vazbu ze strany hodnocených součástí.

Hodnocení musí být vždy založeno na věcných a jasně formulovaných argumentech. Vědecká práce je založena na rozumovém hledání a posuzování. Kvalita jejího hodnocení je dána vahou argumentů zdůvodňujících jednotlivá zjištění a učiněné závěry, nikoliv autoritou hodnotitelů, která je pouze nutným předpokladem. Stejně tak kritická reflexe hodnocení bude užitečná jen tehdy, bude-li založena na racionálních argumentech a protiargumentech a na jejich pečlivém zvažování. Peer review ani bibliometrii nelze nekriticky absolutizovat.

Nekonkrétní doporučení nepomohou. Pokud jsou doporučení příliš široce pojatá, vágní či frázovitá a nedá se někdy ani poznat, čeho se týkají a komu jsou vlastně adresována, nemají pak žádný význam.

Konkrétní body z proběhlého hodnocení, kterým je třeba věnovat pozornost:

- Diskuse panelů s hodnocenými součástmi je zapotřebí důsledně připravovat a profesionálně vést. To se bohužel při hodnocení vždy nedařilo.
- Odpovědi hodnocených součástí na první verze zpráv obsahovaly námitky, které nebyly v průběhu hodnocení dostatečně vypořádány.
- Podklady pro bibliometrii byly důkladně zpracovány. Bohužel některé panely bibliometrii nedostatečně zohlednily či úplně vyloučily. Bibliometrii není možné při hodnocení zcela nahradit peer review vybraných výsledků, zejména ne tehdy, není-li posouzení jednotlivých výsledků při hodnocení srovnatelně důkladné, jako bylo recenzní řízení při jejich publikování. Právě proto je v případě dostupnosti obou nástrojů nutná jejich vzájemná kombinace.
- Sumární známky peer review nevyovídají o kvalitě hodnocených výsledků, pokud nejsou současně přístupna sumární hodnocení jednotlivých výstupů, jak to předpokládá Strategie hodnocení, článek 8, bod 12. Hodnocené součásti nemohou nijak posoudit kvalitu samotného peer review a validitu známek. To je v rozporu s pojetím hodnocení jako dialogu.
- Výsledné zprávy jsou v řadě bodů podstatně vnitřně nekonzistentní a nekonzistence je patrná i při srovnání různých zpráv. Například srovnávání s předem zvolenými univerzitami v některých zprávách podrobně diskutováno je, v jiných nikoliv. Obecně platné negativní poznámky jsou uváděny v některých zprávách a u některých oborů, jinde tomu tak však není. Některé zprávy striktně vycházejí z hodnoceného období 2014–2018, jiné nikoliv.
- Nebylo vždy jasné, co mají fakulty dodat – zvláště v přípravné fázi chyběla jednoznačnost zadání.

- Některé panely nezvažovaly v rámci hodnocení „efektivitu“, tedy např. bibliometrické výsledky vztahené na FTE nebo na velikost finanční institucionální podpory.

Kritická reflexe hodnocení probíhá (např. materiál na KR 30. 8. 2021), nicméně fakt, že hodnocení ještě před touto reflexí bylo použito k úpravě financování, význam reflexe snižuje. Budoucí hodnocení (prováděné s odstupem pěti let od prvního hodnocení) musí ze zmíněných zkušeností a kritické reflexe vycházet.

Spojitosť s institucionálním financováním vědy (obsaženo i v dokumentu „Teze k principům rozdělování principů a dotací na UK“):

Stabilita a transparentnost systému financování vědy musí dát vedení fakult, pracovišť i samotným vědeckým týmům možnost plánovat svou činnost alespoň ve střednědobém horizontu. Navázání financování vědy na systém jejího hodnocení má na naší univerzitě minimálně dvě úrovně:

1. Dělení prostředků mezi fakulty.
2. Následné dělení prostředků uvnitř fakult, které může být i víceúrovňové.

Současné uspořádání bychom měli společně s fakultami a dalšími součástmi analyzovat a srovnat s mezinárodními partnery. Nově připravované programy Cooperatio je třeba s odstupem (po prvním roce fungování) zhodnotit, zvážit jejich přínos a realizaci, která bude jistě různorodá nejen v rámci oblastí a oborů, ale i fakult. Prostředky směřované do programů Cooperatio, tedy základního institucionálního financování vědecké a tvůrčí činnosti, musí fakultám umožňovat stabilitu alespoň pro jejich střednědobé rozhodování. Do dalšího mezihodnocení vědy nebudeme dále „rozevírat nůžky“ násobením koeficienty, jež vzešly z prvního, pilotního institucionálního hodnocení vědy. Bude tedy zachován stávající poměr dělení prostředků institucionálního financování vědecké a tvůrčí činnosti mezi součásti. Absolutní výše položky pro rozepsání bude samozřejmě primárně záviset na výši institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (DKRVO) přidělené univerzitě MŠMT.

Další nástroje institucionálního financování:

Primus a program center excellence **UNCE** jsou kvalitní, fungováním prověřené a budou zachovány.

Individuální financování excelentních osobností **Donatio Universitatis Carolinae** bylo v minulosti uděleno řadě vynikajících osobností, nicméně pokračování tohoto schématu zaslouží celouniverzitní diskusi, neboť jde *de facto* o ocenění *ex post*, nikoliv o podporu budoucí práce. Do budoucna bychom mohli zvážit podporu příchodu či hostování význačných vědeckých osobností včetně držitelů a držitelek významných cen. Ti by dnes, ve světě stojícím v každodenní praxi na distančním fungování, mohli na univerzitě působit část roku distančně (vč. realizace výuky) a část roku prezenčně.

Strategický fond univerzity považují za vhodný nástroj, pokud bude správně nastaven a uchopen. Ráda bych otevřela diskusi, zda by případně alokované prostředky byly zaměřeny na dva cíle (ob rok by mohl směřovat do dvou různých oblastí):

1. Každý sudý rok: zacílení na **podporu slabších oborů a týmů**, jež předloží jasnou vizi a konkrétní plán nutný pro své zkvalitnění. Předložené projekty budou transparentně posouzeny podle předem daných hodnotících kritérií, kterými budou například publikační výstupy, počty

podaných a získaných projektů atd. Po vzoru výzev ERA Chair bych tak Strategický fond univerzity zacílila na vznik dvouletých až tříletých „Rector's Chair“, jejichž cílem bude kvalitativní pozvednutí oborů a týmů.

2. Každý lichý rok: **podpora nových vědních oborů**. Fakulty by měly dostat možnost v případě zájmu definovat si nové vědní obory, které by do budoucna chtěly podporovat ze Strategického fondu univerzity. I v tomto případě budou předložené projekty posouzeny podle předem daných hodnotících kritérií, kterými budou například podané a získané projekty či spolupráce se zahraničními institucemi či aplikační sférou atd.

Výši alokovaných prostředků pro pilotní rok odhaduji na 20 mil. Kč vyčleněných z DKRVO (bude samozřejmě řádně diskutováno s orgány univerzity). Pro druhý rok plánuji navržení navýšení na 40 mil. Kč ze stejného zdroje k pokrytí aktivit z druhé prioritní oblasti a zachování financování projektů v první oblasti. Po prvním běhu projektů bude uskutečněno vyhodnocení vzniklých výsledků a efektivity využitých prostředků.

Strategický fond univerzity i další nástroje institucionálního financování vědy by měly také reálně podporovat mezioborovost na univerzitě, byť to je něco, co přirozeně musí vyrůst zdola (v ideální situaci). Bohužel ale aktuální nastavení růst zdola v podstatě zabíjí hned v počátku, protože samotné Hodnocení mezioborové výsledky nebralo významně v úvahu a Coopertia jsou také silně oborově vymezená.

Strategická podpora projektové činnosti, mezinárodních grantů a péče o vědkyně a vědce:

Významu naší univerzity musí odpovídat její pozice v Evropském výzkumném prostoru (ERA). Musíme se aktivně zapojovat do přípravy rozpočtových období i do určování parametrů obsahových i finančních rámců rozvoje vědeckých kapacit. Prostřednictvím našeho zapojení do evropských univerzitních sítí i do univerzitní aliance 4EU+, ve spolupráci s MŠMT a přímo s Evropskou komisí pak musíme být více než doposud součástí konzultačních procesů při vytváření a hodnocení vědní a vzdělávací politiky EU.

Mezinárodní projekty by měly v budoucnu tvořit podstatnější část financování vědy na UK. Abychom toho dosáhli, musíme zkvalitnit podporu pro projektový cyklus (nejen pro mezinárodní projekty), zlepšit komunikaci a spolupráci příslušných pracovišť na fakultách, dalších součástech a rektorátu a rozvíjet projektové dovednosti našich akademických pracovníků. Mým cílem je, aby měl každý vědec možnost si snadno zjistit, jaké pro něho či pro ni existují projektové příležitosti, jak nejlépe může získat prostředky na svůj výzkum a čím může přispět k rozvoji univerzity. Příkladem efektivní pomoci může být stávající podpora projektů ERC (3). Strategicky bychom měli využívat výzvy, jako je ERA Chair a podobně zaměřené pobídky.

Dalším strategickým krokem by do budoucna mohlo být využívání systematické spolupráce s platformou Czexpats In Science (4). Kroky posilující zázemí uvnitř naší instituce, které by vytvořily podmínky mimo jiné pro to, aby se české vědkyně a vědci žijící v zahraniční částěji vraceli na naše fakulty, pomohou dále formovat naše vědecké prostředí k větší otevřenosti a internacionalizaci.

Zdroje/odkazy:

1. [prof-mudr-milena-kralickova-phd_rektorka_online.pdf \(milenakralickova.cz\)](https://www.milenakralickova.cz/prof-mudr-milena-kralickova-phd_rektorka_online.pdf)
2. San Francisco Declaration on Research Assessment - [Read the Declaration | DORA \(sfdora.org\)](https://www.sfdora.org/)
3. P. Fedorová, Z. Čapková, Z. Strakoš: Účast ČR v soutěžích o granty Evropské výzkumné rady (ERC): Strategická doporučení pro podporu žadatelů o granty ERC na institucionální a národní úrovni.
4. [Czexpats In Science – Platforma sdružující české vědce a vědkyně žijící v zahraničí](#)

Děkuji prof. Zdeňkovi Strakošovi a prof. Ladislavovi Krištofukovi za cenné připomínky a sdílení jejich textů.

Milena Kralicková